

૪૨૩૭

૪૨૩૭ $\frac{1}{૧૦}$ ૧૭૬

શ્રી
પુષ્પક નાટકના,
ગાયનો.

રચી પ્રગટ કરનાર,
Ishwarlal R. Trivedi.
(ધી સુરત “નાગર યુનીયન” તરફથી)

ગીતિ.

ખરે નથી કાંઈ અમમાં ગતિ, વળી, છે અજ્ઞાનતા નિશ્ચયે;
તોપણ ઇશકૃપાથી, રચ્યું પુરુષસેનનું ચરિત્ર દદ્યિતે.

(આ ખેલ ભજવવાની અખેલાલ જથાનંદને
રજા આપી છે.)

‘ધી સુરત રાઇઝીંગ સ્ટાર પ્રીટીંગ પ્રેસ.’
(અંચસ્વામિત્વ.) સને ૧૮૮૯.

કિંમત બે આના.

પ્રસ્તાવના.

—0*0—

હે આર્ય રત્નો પુષ્પસેન આખ્યાન દશ પ્રસિદ્ધ છે, ને તેમાં ઘણું કરીને સર્વ રસનો સમાવેશ થયેલો છે ને તેનો હેતુ નીતિ તથા દશાભિમાન ધરાવનારજ છે.

આ ગ્રંથ કર્તાની આ વખતે એક વિશાપ્તી છે કે આ લઘુ પુસ્તકમાં ગાયનોની અંદર નજર ચુકથી જ લુલચુક રહી ગઈ હોય તે સુધારીને વાંચશો તથા તેને માટે મહેરબાનીકરી સુચના કરશો કે તે પ્રમાણે બીજી આદરમાં સુધારો કરવામાં આવે. આ ગાયનોની અંદર ઘણી ખામીઓ હશેજ કારણ કે અમારો પહેલી વારનોજ પ્રયત્ન છે

સુરત નાગર ફળીયું } ઈ. ર. લીવેદી.
તા. ૮ ઓગસ્ટ ૧૯૯૯.

—*0*0*—

૪૨૩૭

પુષ્પક નાટક.

ગાયન.

—*—*—*—

ઈશ્વર સ્તુતિ — રાગ કલ્યાણ

સંપાત્રો:—

નમું હાથ જોડી હું, કૃપાનીધે છે તું :

બુદ્ધિ અમને આપજે, અર્જ કરું છું હું. ટેક.

જય પ્રભુ તારી, બુદ્ધિ ન્યારી, અકળ કળા વિસ્તારી;

જય જગ સ્વામી, અંતરજામી, અવિચળ બહુ નામી. નમું

કામ. કંઠ, મદ, મોહ, નીવારી, આપ મતિ સારી;

આ ખેડમાં પાત્રો સગળા, માંગે આશીશ તારી. નમું

છે મુશ્કેલ કામ, નથી હામ, રટીએ તાંડે નામ;

મહેરબાની કરી, રંક પાત્રનું, પાડ પુરું આ કામ. નમું

સેવક દીન, બુદ્ધિ હીન, તું છે ગુણ ભંડાર;

આ પાત્ર જનોને સહાય થા, ને અર્જ તું સ્વિકાર. નમું

કર કરુણાં વિશ્વંભર, સ્વામિ કીર્તિ તારી અથાગ;

દુઃખ અમારાં ટાળવાને, પધાર તું સાક્ષાત્. નમું

(૨)

ગજનંદ મહારાજ પંધારો સિદ્ધિ બુદ્ધિના નાથ;
અરજ કરેછે લાલ ઈશ્વર, જેનો ગ્રહયો તે હાથ. નમુ

પાતાના સ્વામીના કહેવા ઉપરથી નદી નીચેનું ગાયન ગાય છે.)

નદી:— રાગ ખીહાગની ગજલ.

(શુભ સચીવ—એ રાગ.)

આ વાડીનો શો બહાર. હો પીયુ માંદેરા,
ઠાસર, ચંપો, કેતડી, શુશોભિત મોગરા. આ વાડી૦
એકડાં કરીને સ્વામી, હાર તો ગુંથું,
પ્રાણુવતિ માટે લઈને, ગળે આરોપું. આ વાડી૦
આ મુંદર આરોપું હાર, પીયુ આપ ગળે,
સાક્ષ્ય સેવા મારી થાય, આપને મળે. આ વાડી૦

સુત્રધાર:—

ગીતિ.

નમન કરી બહુવાર, પ્રભુ અગણિત ઉત્તમ ગુણો;
સૌ સુજ ગ્રહસ્થો આવાર—ખુશીથી ખેલજ સુણો.

(શરત પ્રમાણે નિશાન ચુકી જવાથી તેનો મિત્ર તેને સુ
લોચનાને ઘેર જવાનું સુચવેછે, ત્યારે નીચેનું ગાયન પુરુષે
ન ગાયછે.)

પુષ્પસેન:— રાગ. ગુઓ ગુઓ વિષે—

શુભ પ્રશ્નન મુજ મિત્ર-હું નહિ જાઉં એને ઘેરરે.

એ નથી ક્ષત્રિની રીત-હું નહિ.

એ સ્ત્રીઅછે કોણજ માત્ર-હું નહિ.

એ થઈછે નર્કને પાત્ર-હું નહિ.

હું કરીશ એને બે હાલ-હું નહિ.

એની વલે કરીશ હું કાલ-હું નહિ.

મારી મશ્કરી કીધી આજ-હું નહિ.

એ નફરતને નથી લાજ-હું નહિ.

તું જાણીછે એ સઘળી વાત-હું નહિ.

ધિક ધિક છે એની જાત-હું નહિ.

એણે હાંસી કીધી તૂજ સમક્ષ-હું નહિ.

મિત્ર તું પણ કરેછે એનો પક્ષ-હું નહિ.

જેતસિંહ:— રાગ પીંહુ. નાલ લાવણી.

મૂજ પ્રિય મિત્ર હો, તમે ધીર ધરોને મનમાં,

જવું પડશે તમારે રાજા, એ સ્ત્રીને ઘેર;

હડ છોડીને જાઓ તમે, ન કરો મુજપર કેર. મૂજ પ્રિય

જાઓ જલ્દી હવેરે તમે, પૂછો ઘરની વાટ,

વચને બંધાયાછો તમે એના, શાને કરોછો વાર. મૂજ પ્રિય

(૪)

જાઓ જલદી પરણો પદ્મની, શાને કરોછો વિલંબ;
વધાય થાઓ જલદી હવે, કેમ થયાછો છ મંદ. મૂળ પ્રિય

(પ્રધાન તથા સેનાપતિને લશ્કર લઈ, રાણમાં વાઘ
મારવા જવાનું સુચવે છે.)

અંપકસેન:— ગજલ.

રાગ.—પિતાળ આ કોપ.

(સેનાપતિને) અરે સેનાપતિ, કરો એક કાજ,
લશ્કર સજ કરો, લઢવા આજ.

(પ્રધાનને) અરે આ પ્રધાન, ઉઠોરે આવાર,
ફરવો ઢંઢેરો, નગર મોઝાર.

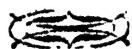
જે પુરૂષ નહિ આવે, રણમાંહે,
તેનું કાપીશ શીશ, રૂખરૂ માંહે.

(પુષ્પસેનને જ્યારે એની માતા રાણના સમાચાર પુછેછે ત્યારે—)
પુષ્પસેન:— કેરળા.

મા, એથું કહોછો તમે, નથી કાંઈ જાણતોરે
નથી કાંઈ જાણતોરે, નથી કાંઈ જાણતોરે. મા, એથું.
ક્યાં ગયાછે મુજ પીતા, એ થું બોલોછો,
વાઘ શો ને વાત શી, કાંઈ પ્રીછું નહિ અમો. માં એથું.

ઝારે વાઘ આવીયા, એ કહો મારી માત,

શું થયું ને શું બન્યું, તે વિસ્તારી કહો વાત, મા એણું

પુષ્પાવતી!— વનસરી.

(પુષ્પશેનની ગેર હાજરીમાં થયેલી ખીના)

શુણુ પુત્રતું કાન, મારા વાહાલા, પુત્રતું શુણુ કાન.	ટેક.
વાઘ આવ્યા એ, નગરમાંહે, કાશ્વી માણસોની ઘાત.	મારાં
લોકો દોડી, ગયા સભામાં તારા તાતનીં માગી હામ,	મારાં
તારા તાતે, ઢંઢેરો ફરવ્યો, રણમાં જલું છોડી કામ.	મારાં
જે નહિ આવે રણનીમાંહે, ફડું નકી તેના કામ.	મારાં
લસ્કર સંઘળું છે રણમાંહે, તું કેમ ન ગયો ત્યાંય.	મારાં
સવળા રહ્યાછે, રણને વિશે રાતે રહ્યો તો તું ક્યાંય.	મારાં
માટે હવે તું, જા અહિં થીવે'લો, જઈ પહોંચજે ત્યાંય.	મારાં

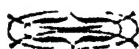
— ૦*૦ —

(રાજાએ શહેરમાં દોડી પીટાવી હતી કે જે કોઈ રણમાં સાથે નહિ આવે તેના માણુ લઈશ. પણ રાજાનો છોકરો પુષ્પ-શેન શહેરમાં નહિ હોવાથી સાથે ગયો નહિ માટે ન્યાયે એ કચેરીમાં આવેછે ત્યારે.)

રાગ ભુઆ ભુઆ વિપ્રે.

અંધકોન :--

શુભ નરકે પુત્રનું અ. વાર.	હું નહિ તને હવે છોડું
નયો કાઢવાનો આમાંથી સાર	હું નહિ,
દુષ્ટ હોયો તું ક્યાં આટલી વાર.	હું નહિં
જો જે માફું હું તુજને ડાર	હું નહિં
મૂર્ખ છોડીતેં સઘળી શરમ.	હું નહિં
દુભાવ્યું છે તેં આજ માફ મન.	હું નહિં
મૂર્ખ કલંક લગાડ્યું ક્ષત્રી જાત.	હું નહિં
લજવી છે તેં તો તારી માત.	હું નહિં
ધિક ધિક છે દુષ્ટ તુને આજ.	હું નહિં
નરકે છોડીતેં શરમ ને લાજ.	હું નહિં
મારી પ્રતિજ્ઞાનો કીધો તેં ભંગ	હું નહિં
મૂર્ખ તારામાં નથી કાંઈ ઢંગ.	હું નહિં
જવા દઉં હમાણા તુને આજ	હું નહિં
મળવું હોય તેને મળવા કાજ.	હું નહિં

દીડી.

અરે આ પ્રધાન તમે, ભુઆ શું આવારે,
એ મુર્ખ પુત્રને, લાજ નથી લગાર ;

(૭)

હું જોઉં કોણ, કરે છે મેની વહાર. અરે આં
એ થયો છે દહાંત, દાંડને પાત્ર,
એમાં તમે ન સમજે, જોઈ તલ માલ;
જુઓ થઈ ગયાં ઠી ઠીના એના ગાત્ર. અરે આં
કારણ એ પુત્ર તોડ્યો, પીતાજીનો ટેક.
એ પુત્ર નહિ પાણ, પથર પડ્યો મુજ પેટ;
હવે પડ્યાં આડીશ, હું એને છેક ઠેક. અરે આ
(પુષ્પસેનને નહિ મારવા રાજાને સમજાવે છે.)

ગજલ.

રાગ શ્રી ધ્વારીકા ધીસ.

પુષ્પાવતી :-

શુભે રાજા, વિનતી મારી, હું છું આપની રાંક દાસી ટેક
તમે ત્રાતા, તમે દાતા, તમે મુજ પ્રાણ પ્યારા પતિ શુભાં
તમે વિધવાન, તમે ગુણવાન, તમારી કેમ કરી છે મતિ શુભાં
પ્રીતમ પ્યારા, શંભુ માહરા, નમુ હું આપને દાસી શુભાં
વિનતી મારી, દીવ્યારી આપ છે મૃત્યુના પતિ શુભાં
ન મારો, હું કહું વીનવી, મારેથી થશે આપની હાંશી શુભાં
વંઝીયા મશ્ગુલ, દાખરે થશે, લેશે કોણ આપની ગદી શુભાં
મારેથી એ, હુત્યા, ચોંટશે. બાળને સ્ત્રી હુત્યા ભારી શુભાં

(૯)

લાવણી

જેતસિંહ :—

છે નેન કમગ્ર (૨) એના પીતાનું નામ.
ચંપાવતી નગરી વિશે, કરે વેપારીનું કામ.
વળી મુન્નાચના (૨) બનીસ લક્ષણી કહેવાય,
ઘેર બેડી બેડી હવે, “પુષ્પસેન” ગુણ ગાય.
છે જાત વાણીક (૨) મેં જોઈએ સાક્ષાત,
સૂર્ય ચંદ્ર પાણી ભરે, એવીછે સુંદર કાંત.
છે નીતિવાન (૨) નમ વચન મુજો રાજન,
વચન પાળ્યું પુષ્પકે, તો પાળો એનો શુકન.
મોકલો સીપાર્શ્વ (૨) તેડી મગાવો આજ,
લગ્ન પુષ્પકના કરી, ખુશી થાઓ મહારાજ.

(પુષ્પસેન વનમાં જવાની રજા માગેછે ત્યારે.)

રાગ પીલુ તાલ લાવણી.

પુષ્પાવતી :—

મુજ પ્રીય પુત્ર હો, રહેશે કોણ તુજ સંગ,

પુષ્પસેન :—

ખાતી જનુની શોક, કરે તુજ મન.

પુષ્પાવતી :—

હું પુત્ર તું, જાયછે એકલો કેમ ભોગવશે વન,
તુજવિના એક, ઘડી નવ જાય, રાખ ધરો મુજ તન. મુજ.

પુષ્પસેન :—

કેમ માતા તું, વિલાપ કરેછે, હું છું ક્ષત્રી તન,
તન ચંપકનો, કોથી ન ડરે, રાખ ધીરજ તુજ મન. ખાલી.

પુષ્પાવતી :—

નારે પુત્ર તુજ, વણ ન રહેવાય, એક ઘડી વર્ષ તુલ્ય,
કીધો ઉઠેરી, મહોટો તુજને, મારે નથી કાંઈ નુન્ય મુજ.

પુષ્પસેન :—

ના માતા હું, પાળીશ વચન, મુજ પીતાનું આજ,
દશવટો ભોગવવો એમાં, શું મહોદ્ધં છે કાજ. ખાલી.

પુષ્પાવતી :—

જેતસિંહને, લેજે તું સાથે, એછે તારો મીત્ર,
જંગલમાંહે, તુજને નડશે, પ્રાણી ચીત્ર વિચીત્ર મુજ!

પુષ્પસેન :—

શુભ માત હું જઈશ એકલો, શાંછે પ્રાણીનો ભાર,
તીર કામડાં, રાખું જંગલમાં, હાથ લડી તલવાર. ખાલી.

(પુષ્પસેન મુલોચના પાસે વનમાં જવા રજ લેવા જાયછે ત્યારે.)

રામ સહીયર દુઃખ શું કામકામ.

સુલોચના:—

પ્રાણનાથ જનામાટેલો, નકરે તમે વાત,

આવું હું તમારી પાછળે, રહું તમારી સમાય. પ્રાણનાથ.

પુષ્પસેન:—

ધન્ય ધન્ય દીન આજના, શાને કરેછે વિલાપ,

પીતાનું વચન પાળવા, તું રજા મુને આપ. ધન્ય ધન્ય

સુલોચના:—

પ્રાણ તમ વિચોગતો સાક્ષરો, કરો કાંઈ ઈલાજ,

જેથી કરી અહિં રહેવું બને, દુઃખ ટળે મારાં આજ. પ્રાણ.

પુષ્પસેન:—

પ્રીયા શોક તજે તમે, આથી દુઃખ મુને થાય,

વિલાપ તમારો જતકને, છાતી ફાટીતો જાય. ધન્ય ધન્ય.

સુલોચના:—

તમ વિના સંસાર મુન્ય છે, ઝુરી ઝુરી મરીશ;

છાતડી ફાટી જાયછે, કેમ એકલી હું રહીશ. પ્રાણનાથ.

પુષ્પસેન:—

ધીરજ રાખો મનનાં, શાને કરોછો ડિચાઠ;

બાર વર્ષ વિત્યા કેડે, આવીશ હું તત્કાળ. ધન્ય ધન્ય.

સુલોચના:—

જો એક દિન ઉપર થશે, તો કરીશ આપ-ઘાત;

એ હત્યા તમને લાગશે, સત્ય માનો આ વાત. પ્રાણ.

પુષ્પસેન:—

તમ પતિવૃત સંભાગજો, મિત્રની લેજો સલાહય:
તુજ મિત્ર જેવા જગમાં, હશે કોક વીરલાય. ધન્ય ધન્ય.

—*0*0*—

સગ. (મુને હેલ ચલા બનઝારા.)

જેતસિંહ:—

પ્રિય મિત્ર હો મારા ભાઈ, રાહ જોઈ બેઠો હું આંહિ- ટેક.
તુજ વાણ નથી કો મિત્ર, તને નડશે પ્રાણી વિચાંત.
વિકાળ જંગલની માંડી, રાહ જોઈ બેઠો હું આંહિ.— પ્રિય.
શ્વેત ધિક્કે મિત્ર તુજને, તું છોડી જાયછે મુજને;
કેમ મને તણ જશે ભાઈ, રાહ જોઈ બેઠો હું આંહિ— પ્રિય.
કરવી નહિ મિત્રતા આવી; હું કહું છું તુજને જણાવી;
તારી નામ તણી મિત્રાઈ, રાહ જોઈ બેઠો હું આંહિ— પ્રિય.
જો પ્રધાન-પુત્ર હું સાચો, નહીં જાડો અહીંથી પાછો;
હું આવીશ તુજ સંગ ભાઈ, રાહ જોઈ બેઠો હું આંહિ—

—0*0*0—

પુષ્પસેન:—

(છપય છંદ.)

નવ ફિકર કર ભાઈ, આવીશ હું વહેલો,
ધીરજ ધારી મન, રહે તું અહીં એકલો,
ભાઈ તુજ વાણ નહીં, ગમશે જંગલ માંહે,
તારા વચનો શુણ્યા વિના, તૂમી નહિ થાયે.

પ્રિય અળખો કરતાં તુજને, ચંચળ ચિત્ત માફ રહે,
પાણુ પિતાનું વચન પાળવા, જનવા ચિત્ત માફ ચરે.

પુન્યસેન:—

(રસ્તામાં જલક્ષ્મીને—)

લાવણી.

જેઊછું તારી મગદુર, ઘટયું તુજ તુર, ચઢ્યું મુને શુર
કહે કોણછે મુને, તું માનવી કે અસુર.

શું છે તારું નામ, આવી ધરી હામ, શું પડ્યું છે કામ;
મોત જોયતું હોયતો, આવ આપું આ હામ.

હું છું ચંપક તન, રાજ્ય કરે રાજન, ચંપાવતી માંહે;
નથી આજખતી તું, બહાદુરી શું બતલાવે.

તું આવીછું શા કામ?

નથી તારામાં હામ,

સાંભળ્યું નથી મુજ નામ.

માફછું તુને ઠાર, જે તું મારી તલવાર, થઈ છે ફૂર—કહે કોણ
નથી આજખતી ચંપક તન, ઝેર વર્ષે મન, બાળી

કરછું અગન;

તીર તાકી માફ ને, તુજને કરછું પતન.

જલક્ષ્મી:—

રાગ. સારંગ તાલ ગજલ.

રાગ. (હમે ખુદ મુજકો—)

હે પુત્ર ન છેડ મુજને માત છું તારી,
 હું હારી છું તુંજ સંગે, રહેમ રાખ જરી—હે પુત્ર.
 ચંપાવતીમાં ખેડા ખાપ, ચંપકસેન તારા,
 એના પુત્ર પુષ્પસેન, છો તમે ન્યારા—હે પુત્ર.
 હે પુત્ર તું આટલી વયમા થયો છે વેરી,
 મારવો હોયતો મારું તુજને, ડંસ છે ઝેરી—હે પુત્ર.
 વચન આપુછું તુજને, હું મદદ છું તારી,
 ખાલ મિથ્યા ન જાય મારો, સહાય છે મારી—રે પુત્ર.

કુંતિભોજ—

(પુષ્પસેન ધારા નગરીમાં રાજા કુંતિભોજના દરબારમાં જઈ ઉભો રહે છે ત્યારે.—

ગજલ.—

(ઇન્દ્ર સભામાં ગવાતી ઢખની.)

હે પુત્ર તું કોણ છે, તે કહે સાચી વાત,
 શુર ક્ષત્રી જેવી તારી, દીસે છે રે જાત.
 કયા રાજા તણો ખેડો, કઈ રાણીના તન,
 આ કચેરીમાં આવવા, કેમ કીધું તેં મન.

પુષ્પસેન :—

રાગ—ઉપલો.

હું છું પુત્ર પરમેશનો, પથવી મારી માત,

વળી બીજા તમે મારા, છો ધર્મ તણા તાત.
 નોકરી માટે આવ્યા છું હું, આપ કેરી પાસ,
 આપ મુજને આપંશો એવી, રાખુ છું હું આશ.
 સોંપો એવું કામ જે, ન કોથી બની શકે,
 તે કરવાની આશો હું, આવ્યા છું આપ કને.

શુભેષા—

ભેરવી.

રાગ—ચંદ્રમુખીને એકલી.

ઉઠો ઉઠો પુષ્પસેન, મુણો કહું તે મુજ વેણ,
 તેડે તમને મુજ બાઈ, પડતી નથી કાંઈ ચેન—ઉઠો
 માન રાખો મારું આજ, છે આ મુજ બાઈનું કાજ,
 માટે સથ ચલે આપ, પહેરી સોનરીરે સાજ.—ઉઠો
 જ્ઞે તમે નહિ આવોતો, ગળે પડીશ હું તમને,
 છેવટ કહુ છું આપને, દોશ દશે ન અમને.—ઉઠો

પદ્માવતી:—

(પુષ્પસેન પદ્માવતીને મહોલે જાય છે ત્યારે.)

રાગ—નારાયણ નરસિંહ નરોત્તમ.

ખુશીના દીન છે આજ મહારાજ, આપ પધારી મોહલેરે,
 જન્મ મારો આજ સફળ થયેછે, વાત કરો હશે બોલોરે, ખુશી

બોળા શંભુની કૃપાથી થવાનો, વિચાર મારો પ્રેરે,
કયા રાજજીના પુત્ર હોજી આપ, વાત કરો હજી બાલારે ખુશી.
શામાટે પધાર્યા, હો આ દશમાં, તેનું કારણ કહી દારે,
શરમ છોડી તમે કહીદો સઘળું શા માટે સરમાઓછેરે. ખુશી.

— ૦*૦ —

પદ્માવતી :—

(પુષ્પસેન પુછેછે કે તમે કોનીજીતે પરણ્યાછો તેકરો ત્યારે)

રાગ—જગદીલે બાવાજી લોટ.

પરણી છું મુજ મનમાં, દષ્ટે પડીયા હો આપ,
તમવિના બીજા પુરુષ, તે મુજ ભાઈને આપ. પરણી૦
ઘટતું રોય તેમ કરો, હોજી આપ ચતુર સુજાણ,
જે, ના કહીને નીશરોતો, તમને અરપું હું માણ. પરણી૦

પુષ્પસેન :—

(પદ્માવતી પરણવાનું કરેછે ત્યારે.)

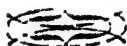
ગઝલ.

વાહાલી મારી જાણે તમ તાત, આપણુ બેની કરે એઘાત (૨)
વિનતા એ મુકીયો વાત, કમે જઈ પરણાવે તાત. (૨)
વાલી નથી મુને મુજ કાય, મુને ચિંતા તમારી થાય. (૨)
ચતુરાઈ ન ચઉટે વેચાય, એજે જીવ તમારો જાય. (૨)

રાગ ચાલોની સીપાઈ.

કુંતિભિન્ન:—

જાએને પ્રધાન મારા, ઝટ મેલિ આજ,
 મોકલુછું તમને, પુત્રીની ખખર કાજ. જાએને૦
 જઈ પુત્રી મેલિ આજ, આશીશ મુજ કો;
 લગનની વાત કહાડીને, બેઠ એનો લડો. જાએને૦
 કુંવરીને જઈ કહેજો કે, તજે ચિંતા તમો;
 સારો સ્વામી શોધી કાઢી, વરાવણું અમો. જાએને૦
 એ સવણું કહેજો પાણ, સાવધ રહેજો વીર;
 આ વાત કોઈ ન જાણે, એવી કરો તદખીર. જાએને૦

પદાવતી:—

ગજલ.

(ઇન્દ્રસભાના દાળની.)

હે સખી મુજ પ્રાણુ-ધારા, ક્યાં સીધારીયા;
 સમય થઈ ગયો પાણ, હજી નાવીયા,

દાસી:—

રોકાયા હશે બાઈ, એ આ કચેરીમાં;
 ત્યાંથી મુક્ત થઈને, પોતે આવશે ઇલાં,

પદાવતી:—

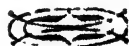
હે સખી પુષ્પ કચંકી, તું લાવ મુજ કાજ;

(૧૭)

આઢણી સોનેરી યેની, લાવને તું આજ.
 દાસી—છાવડીલ બાઈ મુજ, શીર છત્ર આપ,
 લો, હાર, કંઠો, દારો, વળી છે સોનેરી કાપ.
 પદ્માવતી—શાળે શાણગાર આજ, હું સજ કરી રહી,
 તોએ હજુ સ્વામીનાથ, આવીયા નહિ.
 દાસી—ધીરજ બાઈ રાખો આપ, આવશે રેકંથ,
 મહેલથી તે કચેરીના, લાંબા છે રે પંથ.

ભેરવી.

કુંતિભોજ—શુણ મુજ પ્યારી પુત્રી, શું છે તારો વીચાર,
 કાણ રાજ કુમાર સાથે, કીધો તેં વહેવાર. શુણ
 કેમ મારી પ્યારી પુત્રી, દીસે છે તું ઉદાસ
 લાગે જ પગ પુરૂષનો, આછો થયો પ્રકાશ. શુણ.
 સાંભળી વાત પ્રધાનની, ચઢી છે મુને રીશ.
 અન્ય પુરૂષનો પગ અહીં, તેનું કપાવું શીશ. શુણ
 સારો સ્વામી શોધી કાઢી, પહોંચાડુ મનની આશ,
 ધીરજ ધર તું મન વિશે, થઈશ ના નીરાશ. શુણ.

રાગ ક્ષત્રી કલંક,

સાંભળ તું નીમક હરામ, અપરાધી તું પુર્ણ થયે રે,
 તેં કીધું અતિ કુદ્ધ કામ. અપરાધી.

મારે મન મગટે હુતાશન.	અપરાધી.
અરે સમજ તું તારે મન	અપરાધી
તું નીકળ્યો અતિ નિષ્કૂર.	અપરાધી
હું થયો છું હવે અતિ કૂર.	અપરાધી
તારા પર થયો છું કોપીત.	અપરાધી
હવે થયો છું દયા રહીત.	અપરાધી
તેં કીધું અતી નિષીધ કર્મ,	અપરાધી
કામ કીધું તેં છોડી શર્મ,	અપરાધી
તને કર્ણ શિક્ષા દેહાંત,	અપરાધી
તારી અડાળ કરશે ધાત,	અપરાધી
મારે હાથે મારત હું આજ,	અપરાધી
છોડું છું ઇશ્વર પુજા કાજ,	અપરાધી
પુત્ર સમ ગાણી રાખ્યો અહીં,	અપરાધી
મૂર્ખ તને શર્મ આવી નહિ,	અપરાધી
માલિની વૃત.	

પુષ્પસેન—કર ચરણ વડે, મેં કીધાં કર્મ જોડો-
 શ્રવાણ યુગલ ચિતે, મેં કીધાં પાપ મોટાં.
 નમુ નમુ નમુ નિત્યે, ઊપકારો સ્મરીને.
 કરગરી કહું છું હું, દેજે આશીશ મુને.
 નથી નથી નથી આમાં, દોશ બીલકુલ મારો.
 સહાય થઈ મુને, નીચ હાથથી ઉગારો.
 મિય મિય મિય તારું, હવે રેજ થાશે.
 હર હર હર હવે, તું થી કેમે જવાશે.

પોલકની ગજલ:

પુષ્પસેન:—પદ્માવતીને વિચાગે, પ્રેમ પાશે મરં ખરે;
 પ્રેમ પવીત્ર પાસથી, નીચ હસ્તે મરં અરે—પદ્મા
 પ્યારી તાર શું થશે, અત્યુ થકી મા'રા ખરે;
 બહાલી પ્રીયા શુણીનેઆ, પ્રાણ કાઢીને મરે—પદ્મા
 પ્રિય મુલોચના પ્રિયા, તાર હવે શું થશે;
 વૃદ્ધ માત-પિતા વળી, મરશે વિચાગમાં અરે—પદ્મા

(પુષ્પસેનને ચંડાળો મારવા લઈ જાયછે તેની ખબર પડેછે,

ત્યારે:—

લલિત.

પદ્માવતી:—અરર સ્વામીરે, કેમ રે ગયા,
 અરર મા'રી શું, આવી ના દયા;
 જો પીયુ મરે, (તો) પ્રાણ જાયરે,
 તમ વિના હવે, કષ્ટ થાયરે. ૧
 પ્રિય હું બહાલથી, ભેટતી હતી,
 મુજથી આપના, પ્રેમતો અતિ;
 અરર હે પ્રભુ, પાપ મેં કર્યાં,
 અરર નાથજી, કેમ ચાલીઆ. ૨
 પ્રીય પ્રભુ હવે, હાથ ઝાલરે,
 પ્રિય પતી તારું, સુખ આલરે,
 નમી નમી કહું, વિશ્વના પતી;
 વિનતી મુણીને, સોંપજો પતી. ૩

અરર હો પ્રભુ, શું હવે કરું,
 વગર સ્વામીએ, ઝુરીને મરું;
 ક્યમ કરી હવે, દેહ નિર્ગમું,
 અરર કેટલી, દેહને દમું. ! ૪
 કરમ કેટલાં, મેં કર્યા હશે,
 શાંતિ તેહની, શી રીતે થશે ?
 આ પ્રભુ તું સ્વા-મીને ખચાવજે,
 કૃપા કરી સહુ, કષ્ટ કાપજે. ૫
 જો પતી મરે, નિશ્ચયે હું મરું;
 કાંઈ નહિ સુઝે, (તો) કપમાં પડું;
 હૃદય તો ખળી, જય માહરું,
 સ્વામી વિના હવે, જીવી શું કરું. ૬

ગરબી. રાગ. રઘુપતી રામ.

ચંદ્રાવળી:—સાંભળોરે તમે મારી વાતરે, તમે છોજ મારા બ્રાતરે
 તમને કહેવું નહિ વિખ્યાત, સાંભળો મારી વાત મારા ભાઈએ.
 તમે છોડીદો આવા કુમારનેરે, તમને આપીશ હું શણગારરે
 તમે શું કરવા કરોછો ઘાત, સાંભળો મારી વાત મારા ભાઈએ.
 એ મારે છે તુલ્ય બ્રાતરે, એ છે ક્ષત્રીનીતો જતરે
 કોઈ વખતે લાગશે કામ, સાંભળો મારી વાત મારા ભાઈએ
 હું આપુંછું તમને ધન રે, હું સંતોષુછું તમ મનરે
 વળી આજનો છે સારો દન, સાંભળો મારી વાત મારા ભાઈએ.
 માટે જવાદો એ ખાળકને રે, હું તો કહુંછું તમારી ખાતરરે.
 થાઓ જન્મ તણા દાતાર, સાંભળો મારી વાત મારા ભાઈએ.

કુમરી. રાગ. વરસાદ ચઢ્યો.

ગમત પડી ગમત પડી.

આ રાજ સભામાં ગમત પડીરે ગમત પડી.

રોશનીમાં ઘણી ખુબી કરીછે,

બલીહારી એમાછે તારી ઘણીરે. ગમત પડી.

“પુષ્પસેન પદ્માવતી” પરણ્યા,

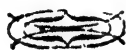
એમાં ખુબીછે ઘણી ન્યારીરે. ગમત પડી.

આ ખુશાલીના દીનની માંદ,

ઈનામ દો એ વિનંતી મારીરે. ગમત પડી.

કુંતિભોજ:—યો બક્ષીસ યો બક્ષીસ યો બક્ષીસ પુર.

ધનરાજ:—આજા માફીક ધનઆદી આપુછું હજી.

(પચ્ચાતાપ કરેછે.)

કુંતિભોજ:— માલિની વૃત.

ધિ:ક ધિ:ક ધિ:ક મુજને, કોપ કીધો નડારો ;

કુળજન જાણી, મુજ જામાત્ર માર્યો.

હર હર પળમાં હ, રત્ન ખાચું કરેથી ;

પાપી નિશ્ચે હું ઠયો, વેચ્યું મિચથી.

નીર અપરાધી હતો, એહ જામાત્ર મારો,

વિશ્વ હુકમ આપી, દુભવ્યો પુષ્પ પ્યારો.

ધિ:ક ધિ:ક ધિ:ક હુંતો જીવતોરે મુવેલો,

શરણુ આવ્યો તેહને, મારીચામે પહેલો.

કુંતિભોજ:— આજા ગોડી.

મેં ધિ:કાર્યો તમને, વહાલા મારા મેં ધિ:કાર્યો તમને.—દેર

અજાણ પાણમાં એરે થયું છે, દારા દરો ન અમને. વહાલાં-
 ગુનેગાર હું તો પૂર્ણ થયાં છું, માફી બક્ષોની હમને. વહાલાં-
 તોજ આજીવને આગમ મળશે, ધિક્ક ધિક્ક ધિક્ક મુજને. વહાલાં-
 મુજ પ્રિયાએ બહુ સમજાવ્યા, તોયે ન સમજ્યા કરમે. વહાલાં-
 વાત ન માની મારી પ્રિયાની, સમજ્યા નહીં કપટને. વહાલાં-
 પુષ્પસેન:—(રાજા કુંતિભોજને શોક નહિ કરવાને સમજાવે છે.)-

શાર્દૂલ વિક્રિડિત.

શાને શોક ધરો મન વિષે, મુઝાવછો શીદને,
 આશા પૂર્ણ કરી દયાળ દીનનો, તજવશે શાયને;
 માટે શોક પ્રથા ગણી તમ તણા, મુકો વિશ્વાસી ખરે;
 હમેશાં તમ દાસ તનમનથકિ, જે કહો તે કરે.

(પુષ્પસેન પોતાને દશ જતી વખતે મુલોચનાને પલ લખે છે)
 રાગ. (ગુરુ ગોવિંદના મહિનાનો.)

પુષ્પસેન:—સ્વસ્તી શ્રી ચંપાવતી શહેર. શોભે સાડરે;

જ્યાં વસે છે મુજ પ્રાણ, ચિત્ત ચોરી માડરે.

મુજ પ્રાણ પ્રિયા પવિત્ર, હકીકત મારીરે;

શુભને તું મારા પ્રાણ, કહું છું વિસ્તારીરે.

પ્રીયા મળી મુજને જેહ, જક્ષણી પ્રવાશેરે;

એકદમ આવી તેહ, અચાનક પાસેરે

થયો ખોલાખોલીનો પ્રસંગ, પ્રીયા મારીરે;

પાણી થઈને રે પ્રસન્ન, આપ્યા વાળ તોડીરે.
 પ્રીયા ત્યાં મુજને આળ, મગટી મોટીરે;
 મારવાને થયા તૈયાર, થવું નહિ ખોટીરે.
 હું અને મુજ અશ્વ યે, થયા રવાનારે;
 તુને પત્ર મોકલ્યો મેં, ખબર આપવાનેરે.
 પ્રીયા સંભાળજે રૂડી પેર, પતિવૃત્ત તારે;
 હવે આવીશ હું જલદી ઘેર, સત્ય પ્રમાણરે.
 હું છું ધારા નગરીમાં, કંતિભોજ શરણરે;
 હું કરું નોકરી ત્યાં, નમી અને ચરણરે.
 પ્રિયા ખુશ થઈ મુજ પર, દીધી અણિ પુત્રીરે;
 એનું "પદ્માવતી," છે નામ, ડાહીને સુત્રીરે.
 પ્રીયા મારીછે અશીશ, ચીરણજીવી રહેરે;
 તું મનમાં રીશન ધરીશ, એમ પુખ્ત કરેરે.

—*0*0*—

સૂત્રધાર:—

નારાયણ છંદ.

પ્રભુ-કૃપા નીધાન સર્વશક્તિમાન છો બહુ,
 તમે દયાળ છો કૃપાળ ભક્તિ પાળરે પ્રભુ;
 અપાર શક્તિ ધારનાર તારનાર નાથને,
 વહી વહી વહી હું નિત્યનમું વિશ્વનાથને.
 મૃગવનાર સૃષ્ટિ કાર્યથી દીસો તમે અહિ,
 અનાથ-નાથ નિત્ય સત્ય સધના તમે ધણી;
 નમી ગયાજ નાસ્તિકો મુકી દીધા વિવાદને,
 વહી વહી વહી હું નિત્ય નમુ વિશ્વનાથને.

(૨૪)

નથી:—

રાગ ઉપલો.

અતિ દયા ક્ષમા કૃપા પ્રભૂ સ્વભાવમાં હી,
 દયાવના દયા તમારી તો. ગાગુય છે નકી
 ગાગુમ વારંવાર હું દરંદું ગાગુનાથને,
 વદી વદી વદી હું નિત્ય નમું વિશ્વનાથને.

રાગ કલ્યાણ.

સર્વ પાત્રો:—સહુ સમાજનો, પ્રેમ રાખજો તમે

જેણે પુર્ણ થયો રજા માંગીએ અમે. ટેક.

પુષ્પસેન મોહ પાસમાં પડી, ગયો ન રાગુની માંહે

ચંપકસેને દીકો ન દીકરો, રીસે ભરાણો રાય— સહુ.

ગયે પાગુ રાખી પોતાનું, કદયો પુત્ર વનવાસ

પિતા-વચન પાળવા ગયો તે, કંતિભોજની પાસ. સહુ.

સાદળ તમને કહી સંભળાવ્યું, પુષ્પસેન ચણિ

ઘાગુ રાજ્યો થઈ ગયા પાગુ, રાખી ન આવી રીત. હહુ.

અવર ખેતમાં આપ પધારવા, તસ્દી લેશે આમ

હાથી ખુશાલીથી ગહસ્થો પધારો મુકામ. સહુ.

† વચન.

(સર્વ હક કર્તાએ સ્વાધીન રાખ્યાછે.)

મનરંજક—માસિક ચોપાન્યું. કીંમત વર્ષે છ આના
ટપાલ ખર્ચ જુદું. વાંચો અને ખરીદો. સુરત મોટા મંદિર
પાસે મનરંજક આફીસ.

ચાનક—માસિક ચોપાન્યું મોટા ૩૨ સફાનું સવાજમ
દાઢ રૂપીઆ પોષ્ટેજ માફ. એ ચોપાન્યા વિષે અમે એટલુંજ
કહીએ છીએ કે તમે એને એકજ વખત વાંચો.

ખરજોરજી અરદસર દાદીનાથા વાંકી જોરડી સુરત.

મહેર ખખર.

—*0*0*—

અત્રેના તથા બહારના સુજ્ઞ ગૃહસ્થોને વિનંતી કરવામાં આવેછે કે અમારી તરફથી નીચે લખેલાં પુસ્તકો હવે પછી બહાર પડશે.

પુષ્પક નાટક મોહું..... ૦-૧૨-૦

સદર ગાયન (છપાયાંછે)..... ૦-૨-૦

અંદ્રહાસ નાટક મોહું..... ૧-૦-૦

સદર ગાયન..... ૦-૩-૦

સામટી ખરીદ કરનારને કમીશન વિગેરેના પક્કો ખાંદાખસ્ત કરી આપવામાં આવશે. પણ વહેવાર નીચેને સરનામે રાખવો, અથવા જાતે મળવું.

મીં મુકનરાય ઇચ્છારામ. સુરત નાગર ફળીયા.

ઉપર લખેલાં પુસ્તકો નીચેલે ઠેકાણેથી મળશે.

સુરત—મંગનલાલ રાજરામ વ્યાસ. સુરત સોનીફળીઆ વ. ઘેશરીની પોળ.

છબીલદાસ જગજીવનદાસ પારેખ. સુરત હરીપદે હાટ ફળીયામાં.

કેશવરામ રાજરામ ત્રીવેદી. સુરત હવાડીએ ચકલે.

તથા આ ખેલ ભજવનારી કંપનીમાંથી પણ મળશે.

I. R. Trivedi.

